

Bilag 5 – Knud Bruun Pedersen

Undervisningssæt om stilhistorie og teknologi

Materialet er brugt til uddannelserne for
Mediegrafiker og Digital Media i grundfagene
„Stil, form og farve“ og „Design“.
Begge uddannelser skal bestå eksamensfaget
Design.

De moderne tids stilarter kan relateres til reaktioner på 1800-tallets kaotiske blanding af tidligere stilarter.

Med industrialiseringen var fokus på produktionsmetoder og rationalisering, nye materialer samt de nye markeder der fremkom især ved den store flytning fra landet til byerne. Det var ikke æstetik der interesserede fabrikanterne – derfor er stilperioden siden kaldt for

Historicisme

En romantisk/nostalgisk blanding af klassicisme, gotik, barok, rococo – altså de kendte stilarter i uskøn forvirring.

De gotiske skrifter anvendes stadig (også flere årtier ind i 1900-tallet).

Teknologisk anvendes mest højtryk (bogtryk) med blyskrifter og raderinger. Plakater i stort oplag trykkes ofte litografisk hvis illustrationen er dominerende.

Litografi – opfundet 1776 af østrigeren Alois Senefelder. Tegnes eller males på kalksten. Princip at vand og fedt skyer hinanden. Fladtrykprincip. Siden er princippet udviklet til offsettryk

Bogtrykkformen bygges op med blindmateriale (klodser) til det ikke trykgivende som på Gutenbergs tid. Blindmateriale er lavede end det trykgivende materiale. Princippet kalder højtryk. Billeder skæres indtil 1700-tallet ofte i træ. Siden som raderinger (æstet stål eller kobber-plader). Erstattes senere af kliche (en kemisk proces – der senere udvikles så fotografier kan overføres til pladen).

Serigrafien (silketryk) opfindes i begyndelsen af 1900-tallet men anvendes mest til plakater i mindre oplag.

Billedmaterialet er stadig lavet som stregtegning. Skrifterne blandet for kontrasten skyld mere end for det æstetiske udtryk.

Samtidigt med impressionisternes eksperimenter med maleriet udvikler de store byer sig til metropoler.

Beundringen af storbyen kan ses i deres malerier. Motiverne er ofte gadelivets mylder, café- og teaterlivets fornøjelser. Der handles selvfølgelig og udbudet af varer skal markedsføres. Løbesedler og plakater samt aviser er medierne i storbyerne.

Plakaterne trykkes stadig i bogtryk men litografi overtager en større del af plakatproduktionen.

Sociale opbrud og politiske oprør er et af resultaterne af befolkningsmassernes ikke opfyldte drømme ved indflytningen til byen. Industrierarbejderne organiserer sig. Borgerskabet lever et dekadent og rigt liv.

Der stilles spørgsmålstejn ved den manglende æstetik. Dette giver udtryk i stilarter som Art Nouveau. Stilarten dukker op i de tysksprogede lande under stilnavnet Jugend, i England som New Style, i Spanien Modernissimo og i Danmark som Skønvirke. Stilinspirationerne er de samme!

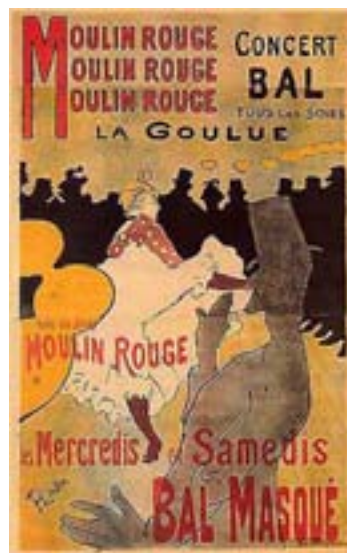
1896 Alphonse Mucha – reklame for cigaretpapir

1900 Tuborg-plakat. Litografi Erik Henningsen (1855-1930)

1908 plakat for Politiken. Litografi Valdemar Andersen (1875-1928)

Dans på Moulin Rouge. Litografi Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901).

1904 Typisk skønvirke-stil – skriften og ornamentering er karakteristisk for den danske stil der henter inspiration fra nationalhistorie.

Avantgarde kaldes en stribe af kunstnere, arkitekter og håndværkere som eksperimenterer med forskellige former i århundredets første to tiår. Avantgarde er altså ikke en stilart men en fællesbetegnelse for flere stilformer i forskellige kunstarter.

Kubisme udvikles af den altid eksperimenterende Pablo Picasso sammen med Georges Braque. Samtidigt var der russere der eksperimenterede med andre delvis abstrakte former som kulminerede efter revolutionen og Zarens fald i Rusland. I Italien fremkom futuristerne der hyldede teknologiske fremskridt. Futurister hylder også verdenskrigen udbrud og mange melder sig og falder her. Dadaismen dukker op i det neutrale Schweiz. Som Futuristerne vil Dadaisterne (1916-1922) nedbryde tidlige tiders kunst.

Avantgarden forstås altså som de der går foran og bryder normer ned.

Kubisme (1905 -1939) – et forsøg på at anskue en genstands form fra flere sider samtidigt. Genstanden „foldes ud“. Ofte kollage-agtige billeder.

Suprematisme/Konstruktivisme (1913-1920) – en russisk kunstnergruppe der ønsker at skabe ny kunst til den ny verden efter revolutionen i Rusland. Formeksperimenter og abstraktion. Kunsten blev siden forbudt af Sovjetstyret fordi man mente det var for kompliceret for folket og kontrarevolutionært.

Futurisme (1910-1914) – italiensk teknologi og krigsforherligende kunstretning. Hastighedsbejstrede. Bevægelse er et af billedtemaerne husk kunstnerne.

Kubisme
1913 *Clarinet and Violin*, Pablo Picasso

Futurisme
1912 *F. Balilla Pratella omslag*

Konstruktivisme
El Lissitzky, Beat the Whites with the Red Wedge, poster, 1920.

Funktionalismen fødtes af avantgardens formeksperimenter samt et ønske om at forene de nye materialer og produktionsformer med en ny „moderne“ formgivning.

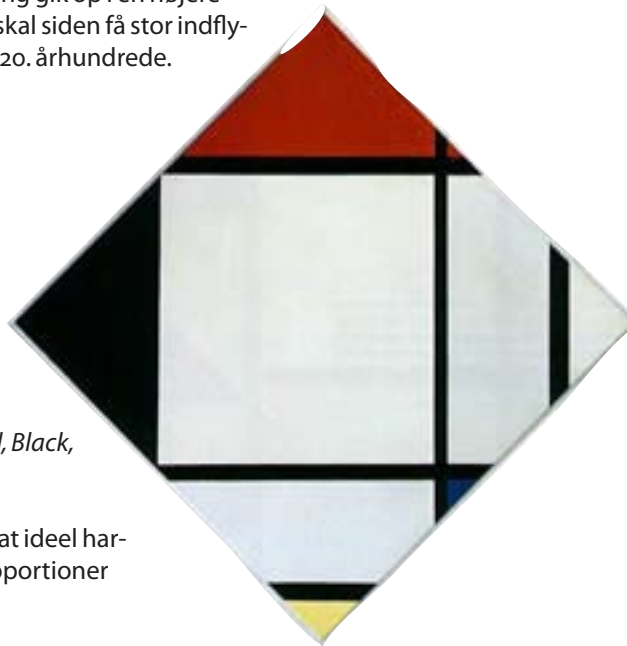
Kunsthøjskolen Bauhaus blev stiftet i Weimar i 1919 udfra dette ønske.

Allerede i 1917 var et tidsskrift „De Stijl“ udkommet i Holland med diskussioner om formgivning.

Begge afsværede nogle af avantgardisternes ønske om at nedbryde tidligere tiders resultater; men derimod videreudvikle tidligere tiders erfaringer fra håndværk og kunst til den nye tids industrielle fremstillingsmetoder og det moderne menneskes behov.

Men De Stijl ønskede at undersøge ny form. Hvor i mod Bauhaus-folkene prioriterede det funktionelle.

Bauhaus blev ikke bare en skole men også de studerendes laboratorium. Forskning og læring gik op i en højere enhed. Bauhaus-funktionalisterne skal siden få stor indflydelse på formgivning i resten af det 20. århundrede.

Piet Mondrian, Composition with Red, Black, Blue, and Yellow 1925

Hollænderen Piet Mondrian mente at ideel harmoni kun kan nås ved perfekte proportioner mellem:

- størrelsen af farvede former
- de farvede og ikke farvede former
- den lukkede og den åbne form

Idealet blandt De Stijl var fred, ro og harmoni efter den forfærdelige verdenskrig.

*Herbert Bayer,
Bauhaus design af en „universal“ skrift 1926.*

Irene Hoffmann, fotomontage fra Bauhaus reklame, 1930.

Efter 1. verdenskrig i Europa opstår en optimisme i USA som dog ender med Wall Street krakket.

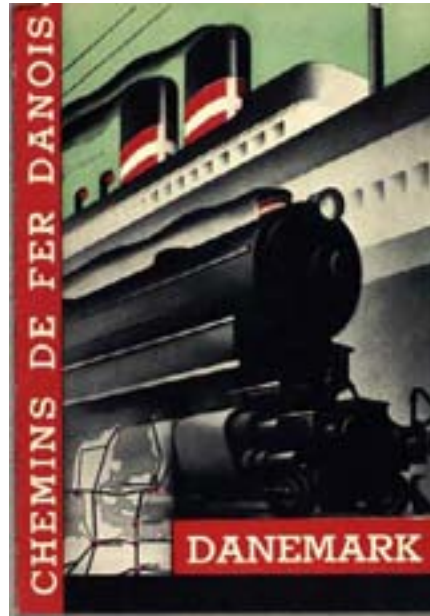
Optimistisk tager amerikanerne alt det nye til sig. En stilart som fremkommer og forstærkes af bl. a. filmindustrien er stilen Art Deco.

Stilens tilblivelse er ellers Frankrig. Ved verdensudstillingen l'Art Deco i Paris deltager hverken Tyskland eller USA. Men De forenede Stater skal efterfølgende tage stilen til sig. Stilen får i Europa især indflydelse på europæiske illustratører og reklametegnere.

A M Cassandre. Normandie 1935

DSB reklame til de franske publikum.
Chemins de Fer Danois. 1934.

A M Cassandre. Thomson Electric, 1931

Gavleklame for Kooperationen bryggeri Stjernen og Socialdemokraten.
foto 2003 på Nørrebro. Kunstner ukendt.

Codan Badehætte, r reklameskilt, Litografi, 1930erne
Sven Brasch (1886-1970) havde en fantastisk karriere som illustratør. Blev inspireret af alle strømninger; men bibeholdt sin helt egen stil.

Efter 2. verdenskrig var genopbygningen af Europa i fokus. Det er tiden hvor både regional/national handel og eksportmarkeder prioriteres.

Danish Design bliver mærket for den danske eksport – men med Marshall-hjælpen følger også en amerikanisering af den europæiske handel. Filmindustrien og andre kulturprodukter eksporteres sammen med hvidevarer, radio, fjernsyn og automobiler.

Den borgerlige familie – også i arbejderkredse – er i fokus. Ny fokusgruppe er også de unge – Teenagerne. Populærmusik får en opblomstring sammen med radio og grammofon.

I Danmark melder befolkningen sig ind i FDB. Der etableres brugforeninger overalt. Varehusene tiltrækker den moderne familie.

Funktionalismen sejrer overalt. Funktionalisme er blevet moderne. I løbet af 50'erne strammes det kølige udtryk op med bl. a. schweizer-typografien. Nye skrifter uden serif kommer på markedet.

Plakattegnerne har stadig meget at lave. Men bogtrykrets billedflade domineres nu af fotografier. Disse endda i farver eller med duotone.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger udgiver reklamer og tryksager med såvel litografiske illustrationer som fotografiske billeder i bogtrykte brochurer og annoncer.

1953 december udkommer Playboy første gang

ABCDEab

Tschichold, Jan (1902-74) tysk grafiker
Tegner flere skrifte bl. a. Sabon. Udgiver bøger og skrifte. Første gang "Die neue Typographie", Berlin 1928. Får stor betydning for den grafiske form.

Som ung beundrede han skrifterne uden serif. I 40'erne udtaler han at længere tekster uden serif er totur.

ABCDEab

Paul Renner (1878-1959) tegner Futura (1928), og udvikler nye varianter indtil Steile Futura (1952)

Udgiver flere publikationer om typografi og formgivning

De økonomiske konjunkturer i vesten er gunstige. Arbejdere får lønfremgang og forbruget vokser.

De unge gør oprør mod forældregenerationen. En politisk bevidsthed drejer mod venstre og økologi. Der protesteres mod miljøforurening, forbrugerisme, atomkraft og krig.

Popkulturen foster POPART. Kunst bliver forbrug. Forbrug indgår i kunst som referencer til samtiden!

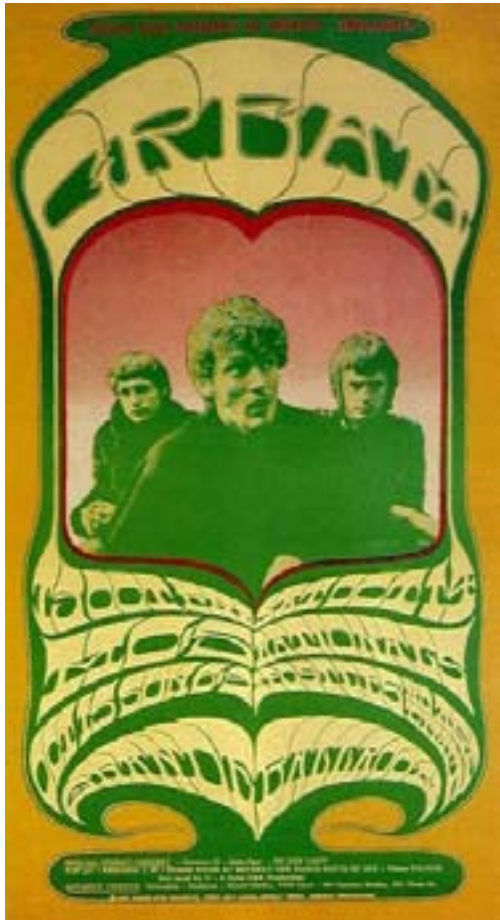
Der hentes inspiration for Art Nouveau, tegneseriehæfter og forbrugsreklamer. Farvetryk bliver almindeligt. Offsettryk vinder frem med offsetpladens udbredelse.

Roy Lichtenstein (
Girl at Piano, 1963, serigrafi

Andy Warhol
Campbell's Soup I (Tomato), 1968, serigrafi

1967 - Koncertplakat for Cream. Artist: Gary Grimshaw.
Offsettryk

Rock ruller videre. Discobølgen raser i slutningen af 70erne. Vesten og dermed Europa oplever fuld beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Vietnamkrigen slutter. Danmark stemmer om EF 1972. Siden om EU.

Tryksager i massevis. Offsettryk bliver den fortrukne produktionsmetode, sammen med fotografisk reproduktion af billeder og fotosats af tekst.

Reklamebranchen og tilhørende medier eksploderer i vækst.

Dagbladene er i krise og dette medfører sammenslutninger og lukninger. Indtil da var det almindeligt over hele Danmark er der var flere partipolitiske dagblade i et lokalområde – ofte et venstre-blad og et socialdemokratisk.

Den socialdemokratiske presse lukker de ellers udbredte lokalaviser. Fra november 1971 har den socialdemokratiske presse A-pressen kun få dagblade Hovedstaden (landsdækkende Aktuelt), Bornholm, Lolland-Falster, Aalborg, Randers og Sønderjylland. Socialdemokraterne lukker deres sidste dagbladsudgivelse den 6. april 2001

Dagbladenes økonomiske krise medfører flere strejker. I 1977 er der konflikt på Berlingske Tidende. Bladhuset bliver norskejet i 2002.

Fra folkebevægelsens første kampagne mod Unionen. Offsettryk??

*SATURDAY NIGHT FEVER
filmplakat (dog her gengivet fra pladecover), 1977, Offsettryk*

Postmodernisme er et mediebegreb. De designere og arkitekter der kaldes postmodernister vil ikke kendes ved begrebet – men det er alligevel blevet hængende som betegnelse for nogle af 80'erne og 90'ernes eksperimenter.

Arbejdsløsheden breder sig. Især fokuseres på ungdomsarbejdsløsheden i 80'erne. Nogle mente at man tabte en hel årgang i „fattigfirserne“.

Masseforbruget stopper dog ikke væsenligt. Og medieforbruget heller ikke. BZ'erne er nye ungdomsbevægelser i dette årti.

Nye tv-kanaler melder sig på markedet. via parabol Mærkevarer bliver det helt store – branding i markedsføring!

Den trykte produktion flyttes efterhånden over på standard-pc'er. DTP-programmerne får det helt store gennembrud i 90'erne. Nye programmer gør nye effekter mulige.

Der eksperimenteres og når en ny effekt udbydes i programmerne kan det ses i medierne straks. Det kulminerer næsten som kaosgrafikken fra historicismen med at effekten bruges fordi den er mulig – og ikke så meget for at den skal kommunikere noget.

BZ var med sin kreativitet og radikalitet med til at sætte den politiske dagsorden i sidste halvdel af 1980'erne.

New Media er i fokus. Efter brugertilstrømningen i slutningen af 90'erne bliver der fokus på brugerinterface.

Les is More bliver råbt igen. Jacob Nielsen slår et slag for human interface på internettet.

Han protesterer endda mod animationer – når de ikke kommunikerer eller når de nedsætter kommunikations-hastigheden.

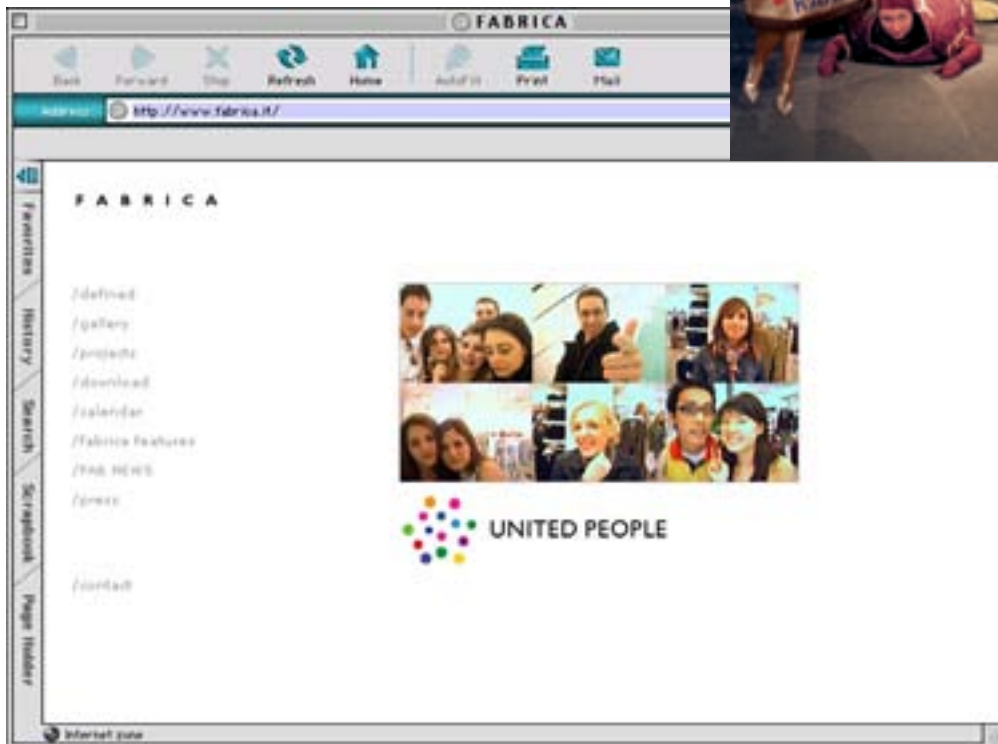
Får funktionalismen en renaissance?

Nye websteder dukker op hele tiden – og de trykte medier refererer til web-steder med mere information og kontakt.

Private steder dukker op. Nogle som helt private steder som næppe kan interessere andre end indehaveren.

Web-logs er en variant af de private sider. Disse appellerer til besøg af brugere om f. eks. interesser.

På samme måde bruges kommercielle steder til at tiltrække, holde på og pleje kunder af mærkevarer eller butikskæder. Sammen med branding hører, at kunden skal plejes med ekstra oplevelser.

Kontakt Toms · Toms Gruppen A/S, 2750 Ballerup, Tlf. +45 44 89 10 00 · Kontakt Toms Internationalt

TomsGruppen er producent af mange kendte produkter. TV-mediet er brugt til at lancere produkterne med reklameserien Familien Tomsen. På web-stedet kan downloades reklamefilm, go-cards og meget andet materiale og informationsreklame

Der skal råbes højt for at blive set/hørt. Som bannerreklamerne på nettet maser reklamer sig ind alle steder.

Reklamens billeder har fokus på det seksuelle. Eller på humor.

Outdoor-advertising overalt hvor folk færdes. Vente-steder, busser og toge, alle byrummets ledige pladser kan bruges og bliver det. Hvis der er en byggeplads i en gade kan stilladset sælges som reklameplads.

Stort og småt indeholder reklamer! Et askebæger eller en ølbrik i en café. Sponserede kopper. o. a.

Men stilen ændrer sig ikke meget!

Aldrig før har der været publiceret så meget. Reklamer eller information ... på internet eller tryk.

Magasiner til selv snævre målgrupper er blevet udbredt de sidste 10 år. Der findes magasiner for helt afgrænsede målgrupper. Kioskerne bugner af disse udgivelser.

For et lille sprogområde som dansk kan det imponere hvad der kan udgives af magasiner.

270606 grafisk mediehistorie

Der har i det sidste halve århundrede været gratisblade. Distriktsblade eller „ugeaviser“ er omdelt til husstande i hele Danmark. Her kan forbrugeren se de sidste tilbud fra lokale handlende. Financieres af annoncesalg.

Men ved århundredskiftet udbredtes fænomenet til nye målgrupper. Især til den unge læser – som kan få bladene på uddannelsessteder eller andre mødesteder. Desuden i supermarkeds kæder som „kundeblade“.

Nyt bliver to gratisaviser Urban og MetroXpress. Førstnævnte udgivet af Berlinske Hus og sidstnævnte af en verdensomspændende bladkoncern.

Det skærper konkurrencesituationen da en islandsk koncern meddeler at de vil udgive Nyhedsavisen i Danmark. I den islændingene kommer på gaden har vi gratisaviserne 24timer og Dato. Bladverdenen taber penge på udgivelse.

Bladhusene satser på internet og det bliver helt almindeligt at avisabonenter kan læse eller hente dagens avis på nettet

Stikordsregister

Symboler

1. verdenskrig 5
2. verdenkrig 6

A

A-pressen 8
Aldolp Mucha 2
A M Cassandre 5
Andy Warhol 7
Art Deco 5

B

bannerreklamerne 11
barok 1
Bauhaus 4
Bogtrykformen 1
branding 9, 10

C

Cassandre 5

D

Dadaismen 3
Dagbladene 8
Danish Design 6
De Stijl 4
Discobølgen 8

E

EF 8
Erik Henningsen 2

F

FDB 6
Funktionalismen 4
Futurisme 3
Fællesf. for Danmarks
Brugsforeninger 6

G

Georges Braque 3
gotik 1
Gutenberg 1

H

Henri de Toulouse-Lautrec2
Herbert Bayer 4
Historicisme 1

I

impressionister 2
Irene Hoffmann 4

J

Jacob Nielsen 10
Jugend 2

K

klassicisme 1
Konstruktivismen 3
Kubisme 3

L

l'Art Deco 5
Les is More 10
Litografi 1

M

Magasiner 12
Marshall-hjælpen 6
Modernissimo 2
Mærkevarer 9

N

New Media 10
New Style 2

O

Outdoor-advertising ... 11

P

Pablo Picasso 3
Paul Renner 6
Picasso 3
Piet Mondrian 4
Playboy 6
Politiken 2
POPART 7
Popkulturen 7
Postmodernisme 9

R

rococco 1
Roy Lichtenstein 7

S

schweizer-typografien .. 6
Senefelder 1
Serigrafi 1
Skønvirke 2
Suprematisme 3
Sven Brasch 5

T

Teenagerne 6
Tschichold, Jan 6
Tuborg-plakat 2

V

Valdemar Andersen 2
Vietnamkrigen 8

W

Wall Street krakket 5
WeB-logs 10
websteder 10

Z

Zarens 3

Indholdsfortegnelse

Historicisme.....	1
Art Nouveau.....	2
Avantgarde	3
Funktionalisme.....	4
Art Deco	5
Efterkrigstid.....	6
Velfærd i 60erne	7
70erne	8
80'er og 90'er postmodernisme	9
Mod millenium	10
Ind i det 21. århundrede	11
Ind i det 21. århundrede	12
Ind i det 21. århundrede	13